

УДК 37.032

**СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА СТРУКТУРА ТЕХНОЛОГІЇ
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Польшина Ю.Ю.

Обґрунтовано сутність, принципи та структуру технології формування соціальних якостей дітей молодшого шкільного віку, що спрямована на підвищення рівня сформованості у них соціальної активності, відповідальності та толерантності

Ключові слова: технологія, соціально-педагогічна технологія, соціальні якості.

Обоснованы сущность, принципы и структура технологии формирования социальных качеств детей младшего школьного возраста, направленная на повышение уровня сформированности у них социальной активности, ответственности и толерантности

Ключевые слова: технология, социально-педагогическая технология, социальные качества.

Justified by the nature, principles and structure formation technology social qualities of primary school children, aimed at increasing the level of formation of their social activity, responsibility and tolerance

Keywords: technology, social-pedagogical technology, social internalss.

Постановка проблеми. Складний та динамічний процес формування соціальних якостей потребує обґрунтування відповідної технології як послідовності процедур і операцій, здатних забезпечити співвідношення певних цілей та результатів виховного процесу. У Національній програмі виховання дітей та учнівської молоді в Україні наголошується, що “технологічний підхід уможливорює процес активі-

зації, інтенсифікації, оптимізації педагогічної діяльності за умов збереження унікальності внутрішнього світу, передбачає послідовні науково обґрунтовані дії педагога в навчально-виховному процесі та відповідно організовані ним дії учнів, підпорядковані досягненню спеціально спроектованої мети, що узгоджуються з психологічними механізмами розвитку особистості” [4, с. 8].

Звернення науковців та практиків до такого інструменту, як технології, є обґрунтованим. Технології дають змогу науково будувати соціально-педагогічну діяльність, сприяють підвищенню її ефективності, забезпечують тиражування, відтворюваність оптимального способу реалізації соціального процесу, тобто можливість здійснення його іншими фахівцями після спеціального навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці ефективних соціально-педагогічних технологій формування соціальних якостей молодших школярів присвятили свої дослідження Н. Волкова, Л. Коваль, І. Мальковська. Аналіз існуючої практики загальноосвітніх шкіл показує, що соціально-педагогічні технології формування соціальних якостей молодших школярів потребують спеціального вивчення.

Саме тому **метою статті** є обґрунтування сутності, принципів та змісту технології формування соціальних якостей молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Застосування технологічного підходу до соціально-педагогічних процесів є найважливішою умовою професіоналізму в цій діяльності. Сутність цього підходу полягає у представленні соціально-педагогічних процесів у вигляді технологій. Змістовно поняття “технологія” розглядається та уточнюється залежно від галузі людської діяльності.

Поняття “технологія» (від грецьких «techne» – мистецтво, майстерність і “logos” – наука, навчання) означає спосіб реалізації людьми конкретного складного процесу через поділ його на систему послідовних взаємопов’язаних процедур та операцій, які виконуються більш чи менш однозначно і мають на меті досягнення високої ефективності” [2, с. 150]. Провідним у будь-якій технології вважається детальне визначення кінцевого результату і точне його досягнення.

Передусім зазначимо, що дослідники вважають соціально-педагогічну технологію інтегративним різновидом соціальної і педаго-

гічної технологій, тому для пояснення розуміння нами досліджуваного поняття представимо сутнісні характеристики соціальної та педагогічної технологій.

Соціальні технології в роботах В. Афанасьєва, Г. Галієва, М. Маркова, Н. Стефанова, Ю. Сурміна, В. Патрушева, Н. Туленкова та ін. розглядаються: 1) як система знань про оптимальні способи перетворення та регулювання соціальних відносин і процесів у життєдіяльності людей; 2) як спосіб здійснення діяльності; 3) як метод управління соціальними процесами, який забезпечує систему їх відтворення в певних параметрах, таких як якість, властивості, обсяг, цілісність діяльності тощо.

Щодо педагогічної технології, то слід зазначити, що сьогодні відсутнє єдине визначення цього поняття. Більше 300 формулювань поняття “педагогічна технологія” і його варіанти використовується в педагогічній літературі. Узагальнення позицій науковців В. Беспалько, Л. Загрекової, М. Кларіна, І. Лернера, В. Сластьоніна дало змогу виокремити положення, яке, на наш погляд, розкриває специфіку педагогічної технології.

Педагогічна технологія – це система, у якій цілеспрямоване використання комплексно чи окремо способів навчання підвищує ефективність освітнього процесу. В ній здійснюється навчальний процес, що конструюється від заданих початкових установок (цілі та зміст навчання) і гарантує досягнення поставлених цілей.

Наразі теорія соціально-педагогічної технології проходить етап свого становлення, тому поки що не існує єдиного визначення.

Аналіз і систематизація різних підходів (Т. Алексєєнко, Н. Заверико, І. Ліпський, В. Лютий, Л. Мардахасєв, В. Нікітін, С. Харченко та ін.) до розуміння сутності соціально-педагогічної технології дає нам змогу стверджувати про два основні: перший, що спирається на розуміння технології як науки про майстерність, мистецтво практичної діяльності, трактує її як сукупність знань про найбільш оптимальні методи, засоби і прийоми для вирішення соціально-педагогічних проблем; другий підхід спирається на розуміння технології як практики алгоритмічного застосування оптимальних способів вирішення соціально-педагогічних

проблем, трактує її як спосіб здійснення соціально-педагогічної діяльності.

Для визначення сутності технологій формування соціальних якостей молодших школярів ми будемо спиратися на визначення соціально-педагогічної технології як «цілеспрямованої, найбільш оптимальної послідовності соціально-педагогічної діяльності (впорядкована сукупність дій, операцій і процедур) із реалізації фахівцем (фахівцями) методів (сукупності методів), засобів і прийомів, що забезпечують досягнення прогнозованої мети в роботі з людиною, групою в певних умовах середовища» [6, с. 23].

Технологію формування соціальних якостей молодших школярів розглядатимемо як послідовність взаємопов'язаних етапів розгортання процесу і розробки відповідних даним етапам засобів, що передбачає таке поєднання принципів, змісту, методів, форм, спеціально розроблених засобів та дій соціального педагога і школярів, які сприяють активізації всіх сфер особистості молодшого школяра й забезпечують досягнення запланованого результату – підвищення рівня сформованості соціальної активності, відповідальності, толерантності.

Значимо, що в нашому дослідженні ми орієнтуємося на створення універсальної загальної технології, яка б могла використовуватися для формування соціальних якостей в різних типах загальноосвітніх навчальних закладах, найпоширенішими з яких є загальноосвітні школи, ліцеї, гімназії.

Варто особливо підкреслити, що реалізація технології має забезпечувати залучення кожного школяра незалежно від рівня сформованості соціальних якостей до активної діяльності й гарантувати отримання кожним сталого позитивного результату, у зв'язку з чим особливого значення набуває забезпечення особистісної орієнтації.

Соціально-педагогічна технологія формування соціальних якостей молодших школярів, при умові розробки її на принципах побудови соціальних технологій, відповідають основним критеріям технологічності: системності (наявність логіки процесу, взаємозв'язку частин, цілісність), керованості (можливість діагностики досягнення цілей, планування процесу), ефективності (гарантованість досягнення пев-

ного результату за оптимальних затрат), відтворюваності (можливості застосування в інших однотипних умовах іншими суб'єктами).

Структура соціально-педагогічної технології формування соціальних якостей молодших школярів містить декілька обов'язкових компонентів: мета, алгоритм (послідовність дій), принципи, необхідні й достатні соціально-педагогічні умови, очікуваний результат.

Стисло розкриємо компоненти структури даної технології.

Мета – це опис того позитивного кінцевого результату, який очікується отримати після реалізації технології, бажаний стан об'єкта, на досягнення якого спрямовується діяльність – сформованість соціальної активності, відповідальності та толерантності у молодших школярів.

Саме алгоритм як система послідовних дій, певний стандарт діяльності з реалізації визначених процедур є найбільш характерною ознакою технології. В алгоритмі соціально-педагогічної технології формування соціальних якостей молодших школярів виокремлено такі етапи як: мотиваційний, пізнавальний, діяльнісно-творчий та зключний.

У впровадженні й здійсненні соціально-педагогічної технології формування соціальних якостей ми спиралися на принципи гуманізації та демократизації, самоактивності й саморегуляції, системності, наступності та послідовності, культуровідповідності.

Щодо умов зауважимо, що вибір і застосування соціально-педагогічної технології залежить від створення необхідних і достатніх умов, і сама технологія допомагає створенню нових сприятливих умов. На підставі аналізу теорії і практики нами виокремлено соціально-педагогічні умови, створення яких обумовлює успішність технологічного забезпечення процесу формування соціальних якостей молодших школярів, а саме: підготовленість соціального педагога, дитини, наявність спільної діяльності соціального педагога з дітьми для активного пізнавального процесу, компетентність соціального педагога, наявність діагностичного матеріалу.

Отже, соціально-педагогічна технологія формування соціальних якостей молодших школярів створює можливість педагогам загальноосвітніх шкіл здійснювати цей процес цілеспрямованіше, з визначеними концептуальними основами, принципами, змістом діяльності,